

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12
รอบการประเมินที่ 1 / 2568 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2567 – 31 มีนาคม 2568

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ชื่อ-นามสกุลนางสาวพิลาสิทธิ์ ลีรุ่งเจริญ.....ตำแหน่งนักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ.....
หน่วยงาน ศูนย์/สพด./กลุ่ม/ฝ่ายวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12.....
หัวข้อการพัฒนาเทคนิคการประเมินผลกระทบโครงการวิจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม.....
วิธีการพัฒนาการอบรมผ่านระบบ zoom online.....
วันที่พัฒนา2 กุมภาพันธ์ 2568.....สถานที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12.....
หน่วยงานที่จัดอบรมสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.).....
สรุปสาระสำคัญ

การประเมินผลตอบแทนของโครงการวิจัยจากการลงทุน หรือ Social Return On Investment (SROI) ถูกพัฒนามาจากเครื่องมือวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน Cost Benefit Analysis (CBA) ถูกพูดถึงครั้งแรกในปี ค.ศ. 2000 โดยองค์กรที่ชื่อว่า The Roberts Enterprise Development Fund (REDF) ประเทศสหรัฐอเมริกา (USA) และภายหลังได้รับความนิยมไปทั่วยุโรป จนในปี ค.ศ. 2007 ได้มีการรวมกลุ่มกันภายใต้ชื่อองค์กร The Social Value UK ประเทศสหราชอาณาจักร (UK) และได้รับการตีพิมพ์ลงใน New Economics Foundation UK และได้เผยแพร่ออกเป็นคู่มือในปี ค.ศ. 2009 โดยมีหัวใจสำคัญ คือ ต้องการทราบถึงความคุ้มค่าของเงินลงทุน ที่คนทำงานวิจัยนำไปดำเนินกิจกรรม ว่าสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างคุ้มค่าหรือไม่ โดยค่า SROI จะบอกว่า ทุกๆ เงินลงทุน 1 บาท จะสามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมเป็นเงินกี่บาท

Social Return On Investment (SROI) เป็นชื่อของวิธีการวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการวิจัยเพื่อสังคมในปี ค.ศ. 2000 และมีการเผยแพร่แนวทางการวิเคราะห์ในลักษณะหนังสือหรือคู่มือในปี ค.ศ. 2007-2009 ในความจริงแล้วศาสตร์การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) นั้น ปรากฏการณ์นำมาใช้ในการประเมินผลกระทบมาอย่างยาวนานกว่า 30 ปี และในประเทศไทยถูกนำมาใช้ในวงการประเมินผลกระทบด้านงานวิจัยมาอย่างยาวนาน หากในประเทศไทยมีการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบจากงานวิจัยเชิงนวัตกรรม แต่ในประเด็นการประเมิน Social Return On Investment (SROI) มีการนำมาใช้ในประเทศไทยครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เพื่อเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดังนั้น เครื่องมือ SROI จึงไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบโครงการวิจัยทางสังคม

การประเมินผลกระทบจากโครงการวิจัยหรือโครงการเพื่อสังคมต่างๆ มีหลายวิธี มีความยากและซับซ้อนแตกต่างกันไป ในกระบวนการให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดสำหรับวิธีการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมที่ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์บ่อยครั้ง คือ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (Cost Benefit Analysis) วิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวมีการนำมาใช้ในหลายวัตถุประสงค์ เช่น การวิเคราะห์โครงการวิจัย การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการวิจัย เป็นต้น แต่วิธีการกำหนดค่าแทนทางการเงินหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัย จะมีความแตกต่างจากวิธีการที่กล่าวไปข้างต้น คือ SROI จะมีการวิเคราะห์เฉพาะการเปลี่ยนแปลงของผลประโยชน์สุทธิที่เกิดขึ้น

หลังจากโครงการวิจัยถูกขับเคลื่อน โดยเปรียบเทียบกับผลประโยชน์สุทธิดั้งเดิมก่อนการขับเคลื่อนโครงการ (with and without) ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการวิเคราะห์โครงการวิจัยแบบปกติ ซึ่งจะพิจารณาจากกำไรสุทธิ (ต้นทุนลบผลตอบแทน) โดยตรงจากโครงการวิจัย ซึ่งไม่ได้พิจารณาในมิติการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

การพิจารณาผลประโยชน์สุทธิของวิธีการวัดผลกระทบโครงการวิจัยทางสังคมแบบ SROI จะพิจารณาผลประโยชน์สุทธิที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีก่อนการเกิดขึ้นของโครงการใน 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ผลประโยชน์ปัจจุบันสุทธิที่เกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์ปัจจุบันสุทธิที่เกิดขึ้นแก่สังคมโดยรวม และผลประโยชน์ปัจจุบันสุทธิที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมในทางเศรษฐกิจ ซึ่งกล่าวได้ว่า SROI เป็นเครื่องมือที่ช่วยตีความคุณค่าของโครงการวิจัยเพื่อสังคมเป็นมูลค่าทางการเงิน เพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสารแก่สังคมและหน่วยงานผู้จัดสรรทุน

(1) ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นเชิงสิ่งแวดล้อม คือ ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลที่กิจกรรมเข้าไปสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในสังคม อาทิ คุณภาพอากาศดีขึ้น สารเคมีตกค้างลดลง ป่าไม้อุดมสมบูรณ์มากขึ้น ไฟป่าหมดไป สัตว์ป่ากลับคืนมาระบบนิเวศดีขึ้น ผลตอบแทนในรูปแบบนี้ต้องแปลงค่าผ่าน Financial Proxy ก่อน

(2) ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นเชิงสังคม คือ ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลที่กิจกรรมเข้าไปสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพของมนุษย์ อาทิ คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น การศึกษาดีขึ้น มีความสุขมากขึ้น อายุยืนขึ้นโรคร้ายไข้เจ็บลดลง ผลตอบแทนในรูปแบบนี้ต้องแปลงค่าผ่าน Financial Proxy ก่อน

(3) ผลตอบแทนทางสังคมในทางเศรษฐกิจ คือ ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลที่กิจกรรมเข้าไปสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงรายได้ อาทิ คนในสังคมมีรายได้เพิ่มมากขึ้น รวยขึ้น เป็นผลตอบแทนในรูปแบบเชิงตลาด ผลตอบแทนในรูปแบบนี้ไม่ต้องแปลงค่าผ่าน Financial Proxy

โดยทั่วไปแล้วการประเมินผลกระทบจากการลงทุนของโครงการเพื่อสังคมจะจำแนกตามระยะความสำเร็จของโครงการวิจัย ได้แก่ การประเมินผลกระทบก่อนดำเนินโครงการวิจัย การประเมินผลกระทบระหว่างดำเนินโครงการวิจัย และการประเมินผลกระทบหลังดำเนินโครงการหรือหลังโครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ก่อนการดำเนินโครงการวิจัย (Ex-Ante Evaluation) คือ การประเมินเพื่อตัดสินใจว่าควรจะดำเนินกิจกรรมหรือไม่ ควรอนุมัติโครงการหรือไม่ เป็นการประเมินจากการคาดการณ์ของผลลัพธ์อนาคต

(2) ระหว่างการดำเนินโครงการวิจัย (On-going) คือ การประเมินเพื่อพิจารณาว่าผลลัพธ์ระหว่างการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ควรหยุด หรือไปต่อ หรือปรับแผนกิจกรรม

(3) หลังการดำเนินโครงการวิจัย (Ex-Post Evaluation) คือ การประเมินเพื่อพิจารณาผลลัพธ์หลังสิ้นสุดกิจกรรมว่าสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นอย่างไร เป็นการประเมินจากข้อเท็จจริงของผลลัพธ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลกระทบทางสังคม การทบทวนรายละเอียดโครงการวิจัยทางสังคมที่ต้องการประเมิน